

**ION NEAGU
MIRCEA DAMASCHIN
ANDREI VIOREL IUGAN**

**CODUL DE
PROCEDURĂ PENALĂ**

ADNOTAT

INCLUDE LEGISLAȚIE ȘI JURISPRUDENȚĂ

PARTEA GENERALĂ

TITLUL I. PRINCIPIILE ȘI LIMITELE APLICĂRII LEGII PROCESUALE PENALE	7
TITLUL II. ACȚIUNEA PENALĂ ȘI ACȚIUNEA CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL	63
Capitolul I. Acțiunea penală	63
Capitolul II. Acțiunea civilă	74
TITLUL III. PARTICIPANȚII ÎN PROCESUL PENAL	103
Capitolul I. Dispoziții generale	103
Capitolul II. Competența organelor judiciare	104
Secțiunea 1. Competența funcțională, după materie și după calitatea persoanei a instanțelor judecătorești	104
Secțiunea a 2-a. Competența teritorială a instanțelor judecătorești	111
Secțiunea a 3-a. Dispoziții speciale privind competența instanțelor judecătorești	115
Secțiunea a 4-a. Competența judecătorului de drepturi și libertăți și a judecătorului de cameră preliminară	126
Secțiunea a 5-a. Organele de urmărire penală și competența acestora	127
Secțiunea a 6-a. Incompatibilitatea și strămutarea	134
Capitolul III. Subiecții procesuali principali și drepturile acestora	156
Capitolul IV. Inculpatul și drepturile acestuia	159
Capitolul V. Partea civilă și drepturile acesteia	168
Capitolul VI. Partea responsabilă civilmente și drepturile acesteia	172
Capitolul VII. Avocatul. Asistența juridică și reprezentarea	180
TITLUL IV. PROBELE, MIJLOACELE DE PROBĂ ȘI PROCEDEELE PROBATORII	199
Capitolul I. Reguli generale	199
Capitolul II. Audierea persoanelor	221
Secțiunea 1. Reguli generale în materia audierii persoanelor	221
Secțiunea a 2-a. Audierea suspectului sau a inculpatului	224
Secțiunea a 3-a. Audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente	227
Secțiunea a 4-a. Audierea martorilor	230
Secțiunea a 5-a. Protecția martorilor	244
Secțiunea a 6-a. Confruntarea	249
Capitolul III. Identificarea persoanelor și a obiectelor	250
Capitolul IV. Metode speciale de supraveghere sau cercetare	251
Capitolul V. Conservarea datelor informatice	299

Capitolul VI. Percheziția și ridicarea de obiecte și înscrisuri	301
Secțiunea 1. Percheziția domiciliară.....	301
Secțiunea a 2-a. Alte forme de percheziție.....	310
Secțiunea a 3-a. Ridicarea de obiecte și înscrisuri	316
Capitolul VII. Expertiza și constatarea	317
Capitolul VIII. Cercetarea locului faptei și reconstituirea	341
Capitolul IX. Fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane	342
Capitolul X. Mijloace materiale de probă	342
Capitolul XI. Înscrisurile	342
TITLUL V. MĂSURILE PREVENTIVE ȘI ALTE MĂSURI PROCESUALE	346
Capitolul I. Măsurile preventive	346
Secțiunea 1. Dispoziții generale.....	346
Secțiunea a 2-a. Reținerea	360
Secțiunea a 3-a. Controlul judiciar	362
Secțiunea a 4-a. Controlul judiciar pe cauțiune.....	372
Secțiunea a 5-a. Arestul la domiciliu	377
Secțiunea a 6-a. Arestarea preventivă.....	384
Secțiunea a 7-a. Încetarea de drept, revocarea și înlocuirea măsurilor preventive	419
Secțiunea a 8-a. Dispoziții speciale privind măsurile preventive aplicate minorilor	428
Capitolul II. Aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical	428
Secțiunea 1. Obligarea provizorie la tratament medical	428
Secțiunea a 2-a. Internarea medicală provizorie	430
Capitolul III. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii	436
TITLUL VI. ACTE PROCESUALE SI PROCEDURALE COMUNE	457
Capitolul I. Citarea, comunicarea actelor procedurale și mandatul de aducere	457
Capitolul II. Termenele	469
Capitolul III. Cheltuielile judiciare	472
Capitolul IV. Modificarea actelor procedurale, îndreptarea erorilor materiale și înlăturarea unor omisiuni vădite	479
Capitolul V. Nulitățile	482
Capitolul VI. Amenda judiciară	495
PATREA SPECIALĂ	
TITLUL I. URMARIREA PENALA	501
Capitolul I. Dispoziții generale	501
Capitolul II. Sesizarea organelor de urmărire penală	502

Secțiunea 1: Reglementări generale.....	502
Secțiunea a 2-a. Plângerea prealabilă	505
Capitolul III. Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de către procuror	508
Capitolul IV. Efectuarea urmăririi penale.....	510
Secțiunea 1. Desfășurarea urmăririi penale.....	510
Secțiunea a 2-a. Suspendarea urmăririi penale	531
Secțiunea a 3-a. Clasarea și renunțarea la urmărirea penală	532
Secțiunea a 4-a. Terminarea urmăririi penale.....	536
Secțiunea a 5-a. Dispoziții privind efectuarea urmăririi penale de către procuror	537
Capitolul V. Rezolvarea cauzelor și sesizarea instanței	538
Capitolul VI. Reluarea urmăririi penale	542
Capitolul VII. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală	545
TITLUL II. CAMERA PRELIMINARĂ	559
TITLUL III. JUDECATA	598
Capitolul I. Dispoziții generale	598
Capitolul II. Judecata în primă instanță.....	621
Secțiunea 1. Desfășurarea judecării cauzelor	621
Secțiunea a 2-a. Deliberarea și hotărârea instanței.....	655
Capitolul III. Apelul	677
Capitolul III¹. Contestația	711
Capitolul V. Căile extraordinare de atac.....	716
Secțiunea 1. Contestația în anulare	716
Secțiunea a 2-a. Recursul în casație.....	734
Secțiunea a 3-a. Revizuirea	751
Secțiunea a 4-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate.....	772
Capitolul VI. Dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare.....	784
Secțiunea 1. Recursul în interesul legii	784
Secțiunea a 2-a. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.....	785
TITLUL IV. PROCEDURI SPECIALE	787
Capitolul I. Acordul de recunoaștere a vinovăției.....	787
Capitolul I¹. Contestația privind durata procesului penal	797
Capitolul II. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice.....	804
Capitolul III. Procedura în cauzele cu infractori minori.....	814
Capitolul IV. Procedura dării în urmărire.....	819

Capitolul V. Procedura reabilitării	821
Capitolul VI. Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri	825
Capitolul VII. Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare	827
Capitolul VIII. Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală	829
Secțiunea 1. Dispoziții generale.....	829
Secțiunea a 2-a. Recunoașterea unor acte judiciare străine	829
Capitolul IX. Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării	829
TITLUL V. EXECUTAREA HOTĂRĂRILOR PENALE	834
Capitolul I. Dispoziții generale	834
Capitolul II. Punerea în executare a hotărârilor	836
Secțiunea 1. Punerea în executare a pedepselor principale	836
Secțiunea a 2-a. Punerea în executare a pedepselor complementare	839
Secțiunea a 3-a. Punerea în executare a măsurilor de siguranță.....	840
Secțiunea a 4-a. Punerea în executare a altor dispoziții	844
Secțiunea a 5-a. Punerea în executare a amenzii judiciare și a cheltuielilor judiciare avansate de stat.....	845
Secțiunea a 6-a. Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre	845
Capitolul III. Alte dispoziții privind executarea	846
Secțiunea 1. Condamnarea în cazul anulării sau revocării renunțării la aplicarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei.....	846
Secțiunea 1 ¹ . Schimbări în executarea unor hotărâri.....	847
Secțiunea a 2-a. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață	852
Secțiunea a 3-a. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață	855
Secțiunea a 4-a. Înlăturarea sau modificarea pedepsei.....	857
Capitolul IV. Dispoziții comune	863
TITLUL VI. DISPOZIȚII FINALE	881

TITLUL I

Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale

Art. 1. Normele de procedură penală și scopul acestora

(1) Normele de procedură penală reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

(2) Normele de procedură penală urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte.

Art. 2. Legalitatea procesului penal

Procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege.

Art. 3. Separarea funcțiilor judiciare

(1) În procesul penal se exercită următoarele funcții judiciare:

- a) funcția de urmărire penală;
- b) funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;
- c) funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată;
- d) funcția de judecată.

(2) Funcțiile judiciare se exercită din oficiu, în afară de cazul când, prin lege, se dispune altfel.

(3) În desfășurarea aceluiași proces penal, exercitarea unei funcții judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcții judiciare, cu excepția celei prevăzute la alin. (1) lit. c), care este compatibilă cu funcția de judecată, mai puțin când se dispune începerea judecării potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c).

(4) În exercitarea funcției de urmărire penală, procurorul și organele de cercetare penală strâng probele necesare pentru a se constata dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată.

(5) Asupra actelor și măsurilor din cadrul urmăririi penale, care restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, dispune judecătorul desemnat cu atribuții în acest sens, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

(6) Asupra legalității actului de trimitere în judecată și probelor pe care se bazează acesta, precum și asupra legalității soluțiilor de netrimitere în judecată se pronunță judecătorul de cameră preliminară, în condițiile legii.

(7) Judecata se realizează de către instanță, în complete legal constituite.

Art. 4. Prezumția de nevinovăție

(1) Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă.

(2) După administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului.

◆ LEGISLAȚIE CONEXĂ

Constituția României – art. 23 alin. (11)

Convenția Europeană a Drepturilor Omului – art. 6 parag. 2

Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene – art. 48 alin. (1)

Directiva (UE) 2016/343 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale

Re JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

1. *Alenet de Ribemont c. Franței*

Curtea a reținut că prezumția de nevinovăție operează și în legătură cu alte cauze, nu numai cu cele în care se decide asupra vinovăției unei persoane (*Adolf c. Austriei*, Hotărârea din 26.03.1982, *Lutz și alții c. Germaniei*). Ca urmare, o încălcare a prezumției de nevinovăție poate să provină nu numai din partea unor judecători sau a unui tribunal, dar și din partea altor autorități publice; în aceste condiții, se poate susține că afirmațiile în discuție reprezintă o încălcare a prevederilor art. 6 par. 2 din Convenție. Autoritățile de poliție au obligația să informeze publicul asupra anchetelor penale în curs, însă este necesar ca aceasta să se facă discret și cu rezerva pe care impune respectarea prezumției de nevinovăție. În speță, organele superioare de poliție au afirmat public, fără nicio rezervă, că Ribemont este unul dintre instigatorii la asasinat, declarație de natură să determine publicul să creadă că această situație este adevărată, să influențeze asupra aprecierii faptelor de către judecătorii competenți (C.E.D.O., Hotărârea din 10.02.1995, în C 61, pp. 801-802).

2. *Petre c. României*

38. Curtea arată că înscrierea unei acuzații în cazierul judiciar nu are legătură cu fondul acuzației în chestiune, ci indică doar că o procedură judiciară este în curs împotriva persoanei în cauză (*Corsi c. Italiei*, Hotărârea din 4.07.2002).

39. În măsura în care aceste înscrieri sunt susceptibile de a ridica o problemă în baza art. 8 din Convenție, Curtea amintește că unele neplăceri în derularea normală a vieții private sunt inerente în timpul urmăririi penale în desfășurare. Totuși, acest aspect trebuie luat în considerare în examinarea încălcării art. 6 par. 1 din Convenție și, dacă este cazul, în estimarea prejudiciilor morale suferite de către persoanele în cauză (*Volf c. Republicii Cehe*, Hotărârea din 6.09.2005, §40).

40. În orice caz, Curtea observă că reclamantii nu au făcut dovada vreunei incidențe oarecare asupra vieții lor private sau profesionale ca urmare a înscrierii în cazier a procedurilor penale în curs. Mai mult, ea observă că aceste înscrieri provizorii nu implică *ex lege* interdicții personale sau profesionale de natură să influențeze posibilitatea reclamantilor de a dezvolta relații cu lumea exterioară (a se vedea, *a contrario*, *Sidabras și Dziutas c. Lituaniei*, Hotărârea din 27.07.2004, §48).

41. În sfârșit, Curtea estimează că înscrierile litigioase nu pot fi asimilate situației incriminate în Cauza *Rotaru c. României* (Hotărârea din 4.05.2000, §44), în care autoritățile române strânseseră și păstraseră timp de mai mult de 50 de ani

informații despre viața reclamantului, în particular despre studiile sale, despre activitățile sale politice și despre cazierul sau judiciar.

42. Prin urmare, acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în conformitate cu art. 35 alin. (3) și (4) din Convenție (C.E.D.O., Hotărârea din 27.06.2006, publicată în M. Of. nr. 591 din 28.08.2007).

3. *Mircea c. României*

70. Deși principiul prezumției de nevinovăție consacrat în art. 6 par. 2 din Convenție figurează printre elementele procesului penal echitabil cerut de art. 6 par. 1, el nu se limitează la o garanție procedurală în materie penală; însemnătatea sa este mai amplă și cere ca niciun reprezentant al statului să nu declare că o persoană este vinovată de o infracțiune mai înainte ca vinovăția sa să fie stabilită de o instanță (*Alenet de Ribemont c. Franței*, *supra*, §35-36).

71. În plus, Curtea precizează că o atingere adusă prezumției de nevinovăție poate pormi nu numai de la un judecător sau de la o instanță, ci și de la alte autorități publice (*Daktaras c. Lituaniei*, Hotărârea din 10.10.2000, §41-42). În această privință, ea subliniază importanța alegerii termenilor de către agenții statului în declarațiile pe care le formulează mai înainte ca o persoană să fi fost judecată și recunoscută vinovată de o infracțiune. Curtea consideră, astfel, că ceea ce contează pentru aplicarea dispoziției citate mai sus este sensul real al declarațiilor respective, și nu forma lor literală (*Lavents c. Letoniei*, *supra*, §126). Totuși, faptul de a ști dacă declarația unui agent constituie o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție trebuie analizat în contextul circumstanțelor deosebite în care declarația litigioasă a fost formulată (a se vedea, în special, Cauza *Adolf c. Austriei*, *supra*, §36-41).

72. Curtea recunoaște că art. 6 par. 2 nu poate împiedica, în privința art. 10 din Convenție, autoritățile să informeze publicul asupra anchetelor penale în curs, dar cere ca acestea să o facă cu toată discreția și toată rezerva pe care o impune respectarea prezumției de nevinovăție (*Alenet de Ribemont c. Franței*, *supra*, §38).

73. Curtea amintește, de asemenea, că o campanie de presă virulentă este în anumite cazuri susceptibilă să dăuneze echității procesului, influențând opinia publică și, implicit, judecătorii chemați să se pronunțe asupra vinovăției unui acuzat (a se vedea *Akay c. Turciei*, Hotărârea din 19.02.2002; *Priebke c. Italiei*, Hotărârea din 5.04.2001).

74. În speță, cauza a fost amplu comentată de presa locală și națională. Cu toate acestea, Curtea constată că articolele privind reclamanta au apărut în aprilie 1996, cu ocazia arestării sale. Eliberată la 12.12.1996, ea a fost condamnată de Curtea Supremă de Justiție la 31.05.2002. Așadar, o perioadă de timp importantă s-a scurs între evenimentele pe care își sprijină reclamanta afirmațiile din punct de vedere al art. 6 parag. 2 din Convenție și momentul condamnării sale (pentru o situație similară, a se vedea *Wloch c. Poloniei*, Hotărârea din 30.03.2000).

75. În plus, trebuie remarcat că instanțele chemate să soluționeze cauza erau în întregime formate din judecători profesioniști. Comparativ cu membrii unui juriu, judecătorii magistrați dispun în mod normal de o experiență și o pregătire care le permite să respingă orice sugestie din afara procesului. Nimeni din dosar nu permite să se creadă că la evaluarea argumentelor avansate de reclamantă și a elementelor atribuite ei, judecătorii care s-au pronunțat asupra fondului ar fi fost influențați de afirmațiile conținute în presă (*Priebke c. Italiei*, *supra*).

76. Pe baza celor de mai sus, Curtea nu constată în speță nicio atingere adusă prezumției de nevinovăție.

77. Reiese că acest capăt de cerere trebuie respins ca fiind în mod manifest neîntemeiat în aplicarea art. 35 alin. (3) și (4) din Convenție (C.E.D.O., Hotărârea din 29.03.2007, conform HUDOC).

4. *Samoilă și Cionca c. României*

91. Curtea amintește că principiul prezumției de nevinovăție consacrat în art. 6 parag. 2 din Convenție cere ca niciun reprezentant al statului să nu declare că o persoană este vinovată de o infracțiune mai înainte ca vinovăția sa să fie stabilită de o instanță (*Allenet de Ribemont c. Franței*, *supra*, §36).

92. O atingere adusă prezumției de nevinovăție poate fi adusă nu numai de un judecător sau de o instanță, ci și de alte autorități publice, inclusiv polițiștii (*Allenet de Ribemont c. Franței*, *supra*, §37) sau procurorii, mai ales atunci când aceștia din urmă îndeplinesc funcții cvasijudiciare și controlează derularea anchetei. Ea este atinsă de declarațiile sau acțiunile care reflectă sentimentul că persoana este vinovată și care incită publicul să creadă în vinovăția sa sau care prejudiciază aprecierea faptelor din partea judecătorului competent (*Y.B. și alții c. Turciei*, Hotărârea din 28.10.2004, §50).

93. În cazul în speță, Curtea constată că, informând ziaristii asupra motivelor arestării preventive a reclamanților, procurorul I.M. a afirmat că au încercat să influențeze și au amenințat niște

martori. În plus, I.M. a declarat că el însuși a făcut presiuni asupra unui martor ca să denunțe reclamanții. Or, Curtea constată că incitarea la mărturie mincinoasă era unul din motivele arestării, ce figura de asemenea printre capetele de acuzare pentru care reclamanții au fost trimiși în fața instanțelor.

94. Curtea constată că declarațiile incriminate au fost pronunțate într-un context independent de procesul penal în sine, și anume în cursul unui interviu difuzat la jurnalul televizat.

95. Subliniind încă o dată importanța alegerii termenilor folosiți de agenții statului, Curtea concluzionează că cuvintele procurorului I.M. indicau clar că reclamanții se făcuseră vinovați de instigare la mărturie mincinoasă, încurajau publicul să creadă în vinovăția lor, prejudiciind aprecierea faptelor de către judecătorii competenți (a se vedea, *a contrario*, *Daktaras c. Lituaniei*, *supra*, §44).

96. În ceea ce privește declarația comandantului poliției, Curtea observă că a făcut obiectul unei controverse între părți. Curtea constată totuși că autorul său pretins nu a revenit public asupra declarației sale și nu a cerut publicarea unei dezmințiri. Aceste elemente conduc Curtea la presupunerea că cuvintele în litigiu au fost cu adevărat rostite (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Pandy c. Belgiei*, Hotărârea din 21.09.2006, §44).

97. Curtea nu poate fi de acord cu Guvernul atunci când susține că aceste cuvinte nu făceau referire decât la greșelile profesionale ale reclamanților. În această privință, ea amintește că ceea ce contează în înțelesul art. 6 parag. 2 din Convenție este sensul real al declarațiilor respective, și nu forma lor textuală (*Lavens c. Letoniei*, *supra*, §126).

98. În cazul în speță, deși comandantul poliției a vorbit de „greșeli”, fără a preciza natura acestora, acestea nu puteau viza decât acțiunile calificate de Parchet drept fapte de corupție pentru care reclamanții au fost trimiși în fața Curții de Apel. Or, trebuie constatat că comandantul poliției a indicat reclamanții, fără niciun fel de rezervă, ca fiind vinovați de aceste fapte (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Allenet de Ribemont c. Franței*, *supra*, §41; *Y.B. și alții c. Turciei*, *supra*, §49).

99. În fine, în privința prezentării reclamanților în fața Curții de Apel în costumul locului de detenție, Curtea relevă că, contrar afirmațiilor Guvernului, din refuz reiese clar că președintele Curții de Apel a argumentat în fața reclamanților la 27.10.2003 că aceștia din urmă au fost prezentați în fața acestei instanțe în costumul locului de detenție specific persoanelor condamnate.

100. Or, Curtea constată că această practică era contrară dispozițiilor Legii nr. 23/1969 și Deciziei nr.

348/1994 a Curții Constituționale. Nedemonstrând că reclamanții nu aveau haine adecvate, Curtea consideră că această practică era lipsită de orice justificare și că putea întări în rândul opiniei publice impresia de vinovăție a reclamanților.

101. Ansamblul acestor aprecieri face Curtea să concluzioneze că s-a încălcat principiul prezumției de nevinovăție, garantat de art. 6 par. 2 din Convenție (C.E.D.O., Hotărârea din 23.08.2008, conform HUDOC).

5. *Viorel Burzo c. România*

156. Curtea reamintește că, dacă principiul prezumției de nevinovăție consacrat în art. 6 par. 2 din Convenție este inclus printre elementele procesului penal echitabil cerut de art. 6 par. 1, acesta nu se limitează la o garanție procedurală în materie penală: sfera sa de aplicare este mai vastă și impune ca niciun reprezentant al statului să nu declare că o persoană este vinovată de săvârșirea vreunei infracțiuni mai înainte ca vinovăția sa să fie stabilită de o instanță (*Allenet de Ribemont c. Franței, supra*, §35-36).

157. În plus, Curtea precizează că o atingere adusă prezumției de nevinovăție poate fi generată nu doar de un judecător sau de o instanță, ci și de alte autorități publice (*Daktaras c. Lituaniei, supra*, §41, 42). În această privință, ea subliniază importanța alegerii termenilor de către agenții de stat în declarațiile pe care le formulează înainte ca o persoană să fie judecată și găsită vinovată de săvârșirea unei infracțiuni. Astfel, ea consideră că ceea ce contează în scopul aplicării dispoziției citate anterior este sensul real al declarațiilor respective, și nu forma lor textuală (*Lavens c. Letoniei, supra*, §126).

158. Curtea recunoaște că art. 6 par. 2 nu poate împiedica autoritățile, în ceea ce privește art. 10 din Convenție, să informeze publicul cu privire la anchetele penale în curs, ci necesită ca ele să facă acest lucru cu toată discreția și rezerva pe care o impune respectarea prezumției de nevinovăție (*Allenet de Ribemont c. Franței, supra*, §38). De asemenea, Curtea reamintește că o campanie de presă virulentă poate, în anumite cazuri, dăuna echității procesului, influențând opinia publică și, chiar prin aceasta, judecătorii care trebuiau să se pronunțe cu privire la vinovăția inculpatului (*Akay c. Turciei, supra; Priecke c. Italiei, supra*).

159. Curtea ia act de faptul că, în speță, reclamantul se plânge de afirmațiile publice ale procurorului care a instrumentat cauza, în cadrul unei conferințe de presă după arestarea sa preventivă, precum și în cadrul unei campanii de presă generate de această intervenție. De asemenea,

acesta face trimitere la afirmațiile ministrului justiției din aprilie 2001.

160. Curtea evidențiază că, în speță, interesul ziarelor pentru cauză și importanța pe care o avea în ochii opiniei publice erau generate de poziția ocupată de reclamant, președinte al secției penale a Curții de Apel Cluj, în contextul luptei împotriva corupției, un subiect de interes atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru publicul larg. Curtea consideră că, într-o societate democratică, sunt inevitabile comentarii uneori severe din partea presei cu privire la o cauză sensibilă care, precum cea a reclamantului, contesta moralitatea persoanelor numite să facă dreptate.

161. Curtea ia act de faptul că, la 22.01.2001, a fost făcut public un comunicat de presă și o conferință de presă a fost organizată de parchetul care ancheta cauza. Conținutul comunicatului de presă nu a fost nici furnizat de părți, nici prezentat de cotidianele în cauză. Ca și Guvernul, Curtea ia act de faptul că reclamantul s-a limitat la a indica titlurile cotidianelor pe care le contesta, fără a preciza totuși afirmațiile procurorului care ar fi adus atingere dreptului său de a fi prezumat nevinovat.

162. Curtea observă că, făcând referire la diferite surse, cotidianele au relatat despre arestarea reclamantului, precum și despre faptele de care era acuzat. În plus, aceasta constată că majoritatea edițiilor cotidianelor din 22.01.2001 au făcut caz de discreția anchetatorilor în prezenta cauză.

163. În această privință, Curtea reamintește că problema dacă declarația unui agent public reprezintă o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție trebuie soluționată în contextul circumstanțelor deosebite în care a fost formulată declarația în litigiu (*Adolf c. Austriei, supra*, §36-41). Este adevarat că două cotidiene prezentate de reclamant, publicate la 22 și, respectiv, 23.01.2001, citau autoritățile. Totuși, Curtea constată că acestea sunt singurele cotidiene, printre cele aproximativ douăzeci de articole apărute în cele două zile în cauză care i-au citat pe procurori, celelalte făcând rezumate ale faptelor reproșate reclamantului și ale arestării sale. De altfel, aceste cotidiene nu specifică în mod clar contextul în care procurorii au făcut astfel de declarații. Prin urmare, Curtea consideră că nu s-a stabilit dacă aceste declarații reprezintă declarații de vinovăție, făcute de un agent public, care să încalce art. 6 par. 2 din Convenție. În plus, dacă declarațiile, în special referirile la vinovăția reclamantului, suscită anumite preocupări, Curtea admite că acestea pot fi înțelese ca o simplă modalitate pentru procuror de a afirma că existau suficiente probe pentru a susține un verdict de vinovăție din partea instanței și, astfel,

de a justifica începerea urmăririi penale (*Butkevicius c. Lituaniei*, Hotărârea din 26.03.2002, §52).

164. Curtea consideră că, astfel cum reiese din articolele de presă prezentate de reclamant, afirmațiile ministrului justiției de la 25.04.2001 nu pot fi interpretate ca aducând atingere dreptului reclamantului la prezumția de nevinovăție.

165. De asemenea, Curtea ia act de faptul că, începând cu 22.01.2001, cauza a fost comentată pe larg de presa locală și națională. În această privință, dacă anumite cotidiene și-au nuanțat declarațiile cu privire la faptele reținute în sarcina reclamantului, altele nu au acordat nicio atenție, prezentându-l ca autor al faptelor pretinse. Totuși, autoritățile naționale nu pot fi considerate responsabile de acțiunile presei (*mutatis mutandis*, *Y.B. și alții c. Turciei*, *supra*, §48).

166. În plus, Curtea ia act de faptul că articolele care îl vizau pe reclamant au apărut în ianuarie, februarie și aprilie 2001, la momentul arestării și trimerii sale în judecată. La 11.07.2001, reclamantul a fost condamnat în primă instanță de Curtea Supremă de Justiție. Prin urmare, s-a scurs o anumită perioadă de timp între evenimentele pe care reclamantul își bazează susținerile din perspectiva art. 6 par. 2 din Convenție și momentul condamnării sale (*Mircea c. României*, *supra*, §74). În plus, trebuie să se ia act de faptul că instanțele care trebuiau să examineze cauza erau alcătuite în totalitate din judecători profesioniști. Spre deosebire de membrii unui juriu, judecătorii profesioniști dispun în mod normal de o experiență și o formare care le permiteau să elimine orice sugestie externă procesului. Nimic din dosar nu conduce la concluzia că, în evaluarea argumentelor prezentate de reclamant și a elementelor acuzării, judecătorii care s-au pronunțat cu privire la fond au fost influențați de afirmațiile din presă (*Craxi c. Italiei* (nr. 2), Hotărârea din 17.07.2003, §104; *Mircea c. României*, *supra*, §75).

167. Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu poate identifica, în speță, nicio atingere adusă prezumției de nevinovăție. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 6 par. 2 din Convenție (C.E.D.O., Hotărârea din 30.06.2009, conform HUDOC).

6. *Begu c. României*

123. Reclamantul consideră că declarațiile făcute de premierul guvernului în timpul videoconferinței din 6.07.2001 și campania de presă care a urmat nu au respectat dreptul său la prezumția de nevinovăție, contrar art. 6 par. 2 din Convenție, în conformitate cu care „Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită (...)”.

128. În ceea ce privește declarația prim-ministrului, Curtea notează, pentru început, că

videoconferința a avut loc numai cu prefectii, într-un cadru profesional, fără să fie adresată publicului. În plus, chiar și în acest context restrâns, premierul nu a menționat numele reclamantului (*a contrario*, *Vitan c. României*, Hotărârea din 25.03.2008, §9). Acesta s-a limitat la a preciza că doi polițiști au fost prinși în flagrant delict, ceea ce corespunde mai degrabă unei informații privind desfășurarea unei anchete, și nu echivalează cu o afirmație privind vinovăția. Ținând seama de contextul în care au fost făcute afirmațiile în litigiu, respectiv în cadrul unei prezentări a precupărilor autorităților față de probitatea persoanelor care lucrează în instituțiile de poliție, Curtea admite că afirmațiile prim-ministrului pot fi înțelese ca o simplă modalitate de a ilustra problema identificată (*Butkevicius c. Lituaniei*, *supra*, §52). Prin urmare, în legătură cu caracterul general al termenilor folosiți, nu se poate admite că s-a făcut o declarație oficială privind vinovăția reclamantului, care, de altfel, nu fusese vizat nominal.

129. În ceea ce privește pretinsa campanie de presă, în opinia Curții, reclamantul nu a demonstrat că a existat împotriva sa o campanie mediatică de o virulență de natură să influențeze sau în măsură să influențeze formarea opiniei judecătorilor și rezultatul deliberării. În această privință, Curtea observă că articolele incriminate de reclamant au fost publicate în zilele ulterioare declarației prim-ministrului, fără ca reclamantul să invoce un comunicat de presă oficial ca stând la baza surselor jurnaliștilor. Prin urmare, nu s-a stabilit că autoritățile au contribuit la alimentarea unei campanii de presă împotriva reclamantului. Din moment ce articolul publicat în ziarul Cotidianul invocat de reclamant nu a încercat să nuanțeze afirmațiile referitoare la faptele reținute împotriva reclamantului, autoritățile naționale nu pot fi considerate răspunzătoare pentru acțiuni singulare ale presei (*mutatis mutandis*, *Y.B. și alții c. Turciei*, *supra*, §48).

130. În plus, articolele referitoare la reclamant au apărut în iulie 2001, la data arestării sale, în vreme ce a fost condamnat de Tribunalul Militar la 7.06.2002. Prin urmare, s-a scurs un interval de timp important între apariția articolelor incriminate și momentul condamnării sale (*Mircea c. României*, *supra*, §74). De asemenea, trebuie remarcat că instanțele sesizate să judece cauza erau compuse integral din judecători de profesie, care au de regulă o experiență și o formare în măsură să le permită să respingă orice sugestie exterioară procesului (*Craxi c. Italiei* (nr. 2), *supra*, §104; *Mircea c. României*, *supra*, §75). Curtea observă, de asemenea, că interesul ziarelor pentru cauză și importanța acesteia pentru opinia publică rezultau din poziția ocupată de reclamant, ofițer de poliție, în contextul combaterii corupției, motiv de

îngrijorare atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru public' (*Viorel Burzo c. României, supra, §160; Söylemez c. Turciei, Hotărârea din 21.09.2006, §141*).

131. Având în vedere cele precedente, Curtea nu poate constata, în speță, nicio atingere adusă prezumției de nevinovăție. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 par. 3 și 4 din Convenție (C.E.D.O., Hotărârea din 15.03.2011, publicată în M. Of. nr. 278/26.04.2012).

7. *Păvălache c. României*

117. În speță, în ceea ce privește comentariile diverșilor oameni politici, Curtea consideră că este necesar ca acestea să fie situate în contextul luptei anticorupție, un subiect de preocupare pentru întreaga societate românească. Astfel cum rezultă din articolele de presă furnizate de reclamant, Curtea consideră că acestea erau de natură politică și nu prejudecau aprecierea faptelor de către instanțele competente (a se vedea, *mutatis mutandis, Viorel Burzo c. României, supra, §164*).

118. În ceea ce privește ecoul pe care cauza l-a avut în presă, Curtea consideră că într-o societate democratică sunt inevitabile comentarii, uneori severe, din partea presei, cu privire la o cauză sensibilă care, precum cea a reclamantului, contestă moralitatea unor înalți funcționari (*mutatis mutandis, Y.B. și alții c. Turciei, supra, §48*).

119. Cu toate acestea, deși autoritățile naționale nu pot fi considerate responsabile pentru acțiunile presei, Curtea subliniază încă o dată importanța alegerii termenilor utilizați de agenții statului și în special de autoritățile judiciare care controlează desfășurarea anchetei (a se vedea *Daktaras c. Lituaniei, supra, §44*).

120. În speță, Curtea constată că, informând ziaristii cu privire la arestarea preventivă a reclamantului, procurorul H.M. a afirmat că toate probele converg spre stabilirea cu certitudine a vinovăției reclamantului și că nu putea fi evitată condamnarea acestuia, având în vedere că „nimeni și nimic nu-l mai poate scăpa de răspunderea penală”.

121. Curtea observă că aceste informații au fost aduse la cunoștința presei într-un context independent de procedura penală în sine sau prin intermediul unei hotărâri motivate. Având în vedere conținutul și contextul acestor comentarii, Curtea concluzionează că acestea precizau clar că reclamantul să făcuse vinovat de corupție, încurajând publicul să creadă în vinovăția acestuia și prejudecau aprecierea faptelor de către instanțele competente.

122. Prin urmare, Curtea consideră că declarațiile făcute de procurorul H.M. au adus atingere prezumției de nevinovăție a reclamantului.

123. Așadar, a fost încălcat art. 6 par. 2 din Convenție (C.E.D.O., Hotărârea din 18.10.2011, conform HUDOC).

JURISPRUDENȚĂ NAȚIONALĂ

JURISPRUDENȚA INSTANTELOR DE JUDECATĂ

1. **Prezumția de nevinovăție**

În Codul de procedură penală anterior, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 281/2003, prezumția de nevinovăție a fost înscrisă între regulile de bază ale procesului penal, în art. 4 C. pr. pen., statuându-se că „orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă.” Prin adoptarea prezumției de nevinovăție ca principiu de bază, distinct de celelalte drepturi care garantează și ele libertatea persoanei (dreptul la apărare, respectarea demnității umane) s-au produs o serie de restructurări ale procesului penal și a concepției organelor judiciare, care trebuie să răspundă următoarelor cerințe:

- vinovăția se stabilește în cadrul unui proces, cu respectarea garanțiilor procesuale, deoarece simpla învinuire nu înseamnă și stabilirea vinovăției;

- sarcina probei revine organelor judiciare, motiv pentru care interpretarea probelor se face în fiecare etapă a procesului penal, concluziile unui organ judiciar nefiind obligatorii și definitive pentru următoarea fază a procesului;

- la adoptarea unei hotărâri de condamnare, până la rămânerea definitivă, inculpatul are statutul de persoană nevinovată;

- la adoptarea unei hotărâri de condamnare definitive, prezumția de nevinovăție este răsturnată cu efecte *erga omnes*;

- hotărârea de condamnare trebuie să se bazeze pe probe certe de vinovăție, iar în caz de îndoială, ce nu poate fi înlăturată prin probe, trebuie să se pronunțe o soluție de achitare.

Toate aceste cerințe sunt argumente pentru transformarea concepției asupra prezumției de nevinovăție, dintr-o simplă regulă, garanție a unor drepturi fundamentale, într-un drept distinct al fiecărei persoane, de a fi tratată ca nevinovată până la stabilirea vinovăției printr-o hotărâre penală definitivă.

Faptul că inculpatul a fost inconsecvent în declarațiile date în fața organelor judiciare este irelevant, întrucât „inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție și nu este obligat să-și dovedească nevinovăția”. Inculpatul nu a recunoscut niciodată că ar fi împins-o pe plită pe soția sa sau că, în urma loviturii pe care i-a aplicat-o cu dosul palmei, aceasta ar fi căzut pe plita sobei, astfel cum a reținut procurorul.

Că evenimentele s-au derulat în modul prezentat de inculpat rezultă din declarațiile martorilor, care au relatat: că au asistat la discuția ce a avut loc între cei doi soți, generată de atitudinea victimei, care a refuzat să-i coasă inculpatului o pereche de pantaloni și de faptul că se afla sub influența băuturilor alcoolice; că, deși inculpatul a lovit-o cu palma peste față, victima nu s-a dezechilibrat în vreun mod, întrucât stătea pe scaun; că, după acest incident, inculpatul a plecat în camera alăturată și nu a revenit în camera în care se afla soția sa, până la plecarea celor doi martori din locuință.

Pe parcursul cercetărilor au fost audiate mai multe persoane din comunitatea din care făceau parte cei doi soți, precum și martora A.C. (mama victimei), care au confirmat starea perpetuă de ebrietate a victimei, fapt care-l afecta pe inculpat și că, în mai multe rânduri, aceasta a fost salvată de la moarte – determinată de consumul de alcool – de către soțul său.

Or, un asemenea comportament al inculpatului susține varianta acestuia, în sensul că nu a împins victima pe plita sobei încinsă și că numai starea de ebrietate în care aceasta s-a aflat a determinat dezechilibrarea ei, cu consecința producerii multiplor arsuri ce au condus la deces.

Susținerile inculpatului în sensul că numai starea avansată de ebrietate în care victima s-a aflat a fost cauza dezechilibrării acesteia și a căderii peste plita sobei se coroborează cu concluziile actului medico-legal întocmit în cauză.

În ceea ce privește expertiza privind detecția psihologică, care a concluzionat că inculpatul a prezentat modificări ale stresului emoțional caracteristice comportamentului simulat, aceasta nu poate constitui o probă certă care să formeze instanței convingerea că inculpatul a săvârșit fapta, în condițiile în care nu se coroborează cu nicio altă probă administrată în cauză.

Având în vedere că, la pronunțarea unei condamnări, instanța trebuie să-și întemeieze convingerea vinovăției inculpatului pe bază de probe sigure, certe și întrucât în cauză probele în acuzare nu au un caracter cert, nu sunt decisive sau sunt incomplete, lăsând loc unei nesiguranțe în privința vinovăției inculpatului, se impune a se da eficiență regulii potrivit căreia „orice îndoială este în favoarea inculpatului” (*in dubio pro reo*).

Regula *in dubio pro reo* constituie un complement al prezumției de nevinovăție, un principiu instituțional care reflectă modul în care principiul aflării adevărului se regăsește în materia probațiunii. Ea se explică prin aceea că, în măsura în care dovezile administrate pentru susținerea vinovăției celui acuzat conțin o informație îndoialnică tocmai cu privire la vinovăția făptuitorului în legătură cu fapta imputată, autoritățile judecătorești penale nu-și pot forma o convingere care să se constituie într-o certitudine și, de aceea, ele trebuie să concluzioneze în sensul nevinovăției acuzatului și să-l achite.

Înainte de a fi o problemă de drept, regula *in dubio pro reo* este o problemă de fapt. Înfăptuirea justiției penale cere ca judecătorii să nu se întemeieze, în hotărârile pe care le pronunță, pe probabilitate, ci pe certitudinea dobândită pe bază de probe decisive, complete, sigure, în măsură să reflecte realitatea obiectivă (fapta supusă judecării).

Numai așa se formează convingerea, izvorâtă din dovezile administrate în cauză, că realitatea obiectivă (fapta supusă judecării) este, fără echivoc, cea pe care o înfățișează realitatea reconstituită ideologic cu ajutorul probelor.

Chiar dacă în fapt s-au administrat probe în sprijinul învinuirii, iar alte probe nu se întrevăd ori pur și simplu nu există, și totuși îndoiala persistă în ce privește vinovăția, atunci îndoiala este „echivalentă cu o probă pozitivă de nevinovăție”, și, deci, inculpatul trebuie achitat (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 3465/27.06.2007, conform www.scj.ro).

2. Prezumția de nevinovăție

Având în vedere că, la pronunțarea unei condamnări, instanța trebuie să-și întemeieze convingerea vinovăției inculpatului pe bază de probe sigure, certe și întrucât în cauză probele în acuzare nu au un caracter cert, nu sunt decisive sau sunt incomplete, lăsând loc unei nesiguranțe în privința vinovăției inculpatului, se impune a se da eficiență regulii potrivit căreia „orice îndoială este în favoarea inculpatului” – principiul *in dubio pro reo* (...).

Conform dispozițiilor art. 6 din Convenție, dar și art. 99 alin. (2) C. pr. pen. și art. 23 alin. (1) din Constituția României, inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție, iar conform dispozițiilor art. 99 alin. (1) C. pr. pen., inculpatul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția, iar sarcina administrării probelor revine, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală și instanței de judecată.

Orice soluție pronunțată de către instanță nu se poate întemeia decât pe probe legal administrate și convingătoare, așa cum a statuat și C.E.D.O. în cauza *Telfner c. Austriei*, scopul procesului penal